

EL RIU MANOL. s l'afluent més important de la Muga. Neix prop de Llorona, al vessant nord de la Tossa d'Espinau, (1089 m alt.). En el seu recorregut de prop de 40 quil·metres, rep les aigües de diferents rieres, destacant la riera d'Igerna i el Rissac. El cabal del Manol és molt irregular i pateix fortes seccades a l'estiu, per en temps de pluges, sol tenir abundants crescudes, tant fruit dels mateixos rierals que se li afegeixen.

La seva conca abasta aproximadament 15.000 ha dins dels municipis d'Albany, Cabanelles, Llad, Navata, Vilarrt, Avinyonet de Puigvent, Vilafant, Odis, Borrass, Rort s, Santa Llogaia d'Igerna, Figueres, Llers, Terracs, Castella, el Re, Vila-sana i Vilatorrada de la Muga.

PALOL SALBALD RIA. El conjunt arqueològic de Palol es remunta a l'època ibèrica. L'església preromànica, possiblement dedicada a Sant Miquel, ja s'esmenta en documents datats el 1167. Al costat del temple gairebé enrunat, hi ha les restes del castell medieval. Prop dels dos antics monuments, s'hi troba la masia catalana del S. XVI així com l'antiga vila d'en Soler.

Ajuntament de Vilafant

L itinerari comen a a la cruïlla del c. Clot amb el c. Puig Massanet

TERME DE VILAFANT

PARC DEL MANOL

*Camins naturals
per viure pas a pas*

**ITINERARI
PER LES RIBES
DEL MANOL**

**ASSOCIACIÓ D'AMICS
DEL MANOL I PALOL
SABALDÒRIA
VILAFANT**

(1) La casa Can Massanet, datada de l'any 1781, està construïda amb els troncs i branques d'aquesta espècie de les grans patèlles catalanes. S'hi conserven elements típics, com salons decorats, capella i biblioteca. Destaca l'abundància d'aigua d'aquesta heretat, que a finals de segle forma part de la ciutat de Figueras.

(2) La font de Can Massanet brota incessant sota l'alzina centenària, declarada arbre monumental per la Generalitat de Catalunya. L'aigua baixa cap als horts que s'estenen a la riba esquerra del Marol. L'arbre fa 12 metres d'alçada, amb un perímetre de més de 3 metres.

(3) El mol de gra de Can Massanet era propulsat per l'aigua del Marol, procedent de la resclosa d'en Rau, situada riu amunt.

(4) Entre els pilars de fusta plena, hi trobem un arbust de fulla persistent i vares translúcides, és l'alzina. Des d'aquest punt, mirant cap a ponent, es pot veure la Tossa d'Espinau (entre la Mare de Deu del Mont i el puig de Bassegoda) lluc on neix el Marol.

(5) Tot el territori que s'estén aigües amunt, així com la gorga, es coneix amb el nom de la Timba, possiblement a causa dels círcles que s'hi han format amb el pas del temps.

Ara encara s'hi estimo el camí d'en Joan de l'Argue, que hi perdé la vida, salvant-se la nua al quedar penjada per les ratges.

(6) Entre freixes, oms i un bon canyar baixem al llit del Marol deixant a l'esquerra un salze jove, i passem a l'altra vora. Ens trobem a 45 m sobre el nivell del mar. Quan hi ha poca aigua és possible veure-hi la granota verda i el serp d'aigua. Ruar atenció s'hi pot escoltar el cant repetitiu del rossinyol bard, o el més animat de la mallerenga de cua llarga.

(7) Aquestes restes ens situen a la resclosa d'en Rau que desviava aigua cap al mol de Can Massanet. Riu amunt, des d'aquí, fins a la gorga de la Timba, s'hi parava l'enfilada per evaporar barbes i bogres. No lluny d'aquí també hi havia la font dels bufadors.

(8) Hem travessat una bosquina de freixes de generació natural i entrem en una plantació de pollancre. La seva catifa de "trabal" ens confirma l'arribada a la zona coneguda com els Horts del Pi. A la fi de la travessada d'aquestes aubres, els pins s'acaben de veure-hi el nu.

(9) Ambient de ribera. Sota els pilars de rebrot hi trobem el sanguinyol, arbust de branques rogenques, així com algunes peus d'aur, semblant a l'espècie que figura a la bandera del Canad. Molts vespres, els vilafantencs venien riu amunt fins aquest indret d'aigües fredes, tot pescant a l'encaia (per dins el riu amb la llum i la fuma).

(10) El camí s'obre al mig dels esbarzers, altres arbusts i plantes enfiladisses són singulars com la vidella de fruits plàncols i l'arçjol amb penjolls de fruits semblants als del ram.

(11) Sota l'ombra de les alzines, també hi trobem els gallerans i l'apegal s'ocorria amb les seves tiges i fulles seques. Amb tot aquest menjar no és gens estrany trobar les passadures dels canells, els rams de talladors, altres coïls de bardissa, i possiblement algun cau de genet.

(12) L'impressionant vem de més de tres branques, ermig de pollancre, freixes, i aarons, ens situa davant una antiga resclosa. D'aquí sortia una mina, que pel marge dret del riu portava l'aigua fins un mol, avui desaparegut, situat prop del passadís de la carretera de Borrass.

(13) La relaxació del curs del riu permet l'observació de les carpes, mentre el sol i esperant la captura d'algun invertebrat. Vora el camí es poden veure algunes exemplars de sa c. Billit: les seves fulles amb sucre en feien aramps o ho lloca i xarops de gran qualitat medicinal.

(14) L'espinaussa, un arbust purgant que sol delimitar els camins, és molt com a l'Empordà i el Rosselló. El seu nom llatí espina-christi ens recorda la corona de Crist. Les llavors en forma de capell tenen propietats astringents. Molt diferent és el fenoll, planta sucosa i amarga que trobem a banda i banda del camí.

(15) Ens trobem sota un lladner, arbre que d'una fruita als coïls, i branques flexibles i fortes per a bons bastons dels nostres avis. Aquí hem de girar a l'esquerra per un camí estret. Us apareixerà el Marol. Feu-ho en silenci i molt segur que podreu veure-hi alguna polla d'aigua.

(16) Sota l'edifici del Centre de Cultura i Esbarjo, tenim una bella panoràmica de la gorga d'en Bago. Antigament les dones del poble hi baixaven a fer la bugada i segurament a contornar mil i una xafarderia i també hi solien abeurar els animals. Avui encara hi viuen algunes polles d'aigua, s'hi veu sovint el blauet pescant alevins de carpa, i fins i tot els vespres s'hi apropa el teix.

(17) Aquest punt era un dels més castigats pels aiguats, popularment conegut per "monlades". L'aigua de 1861 cosa els morts entre els passadures d'una diligència que el cement es va endur. Moltes vegades les virgides del riu superaven els 3 m d'alçada fent desaparèixer més d'un hort. Al marge dret es pot observar un bell escorri de salzes, pollancre i alzines.

(18) Per baixar a la gorga Blava cal prendre un caminet ermig de salzes. Les seves aigües eren les més tendres per la gent de Vilafant, ja que es deia que hi havia moltes perillones.

(19) En allunyar-nos del llit del riu i prendre alçada passem a un ambient més sec on comença a predominar l'alzina i la ginestra.

(20) Els fruits en forma de pometa de l'arçjol blanc s'han aprofitats per les merles. D'altra banda, les muscades esparagieres ens indiquen la immensitat d'un curi s'alzinar.

(21) El color verd fosc de les aigües fa palesa la profunditat de l'indret. Als marges d'aquestes aigües tranquil·les, s'hi paraven els barbols per pescar anguilles, molt presades per les mestresses de casa, que les cuinaven amb patates.

(22) L'arribada del sol precipita l'abundància de farigola i el garric. També hi creixen l'entament alguns roures, emmarcant una vista inusual del poble de Vilafant.

(23) Les figueres i els nombrosos pins que encara subsistien ermig del camp denoten la presència d'hera Aix, d'ara, aquestes tanques, relativament alinyats del poble i coneguts com els horts del Mas Nou, eren treballats per les famílies dels rajolers. Quan els drets tornaven de la vila, s'hi anaven a feinejar.

(24) La gorga dels Figuerencs rep aquest nom per ésser la més propera a Figueras, ja que també hi ha mitja hora a peu a una gorga gran, fonda, i la gentolia de les seves vores permet fer-hi calze i sandies. Salvador Dalí hi venia sovint per prendre aprofit de la festa i gresca que s'hi feia.

(25) Uns grans lledoners voregen el camí. Durant la tardor-hivern és freqüent veure-hi torxes, grives, estornells, i fins i tot algun gaig, i a més, a una gorga gran, fonda, i la gentolia de les seves vores permet fer-hi calze i sandies. Salvador Dalí hi venia sovint per prendre aprofit de la festa i gresca que s'hi feia.

(26) Els marges d'argiles possibiliten els caus de canell, de llançardix i de serps. Durant la primavera, els abellerols també aprofiten les vores per fer-hi els seus rills. En aquest punt de l'itinerari, el 6 de maig de 1998, es van detectar excrements de llodruga. La presència d'aquest menjar no seria estranya, atès que aquí hi ha molta tranquilitat i abundància de peix.

(27) L'arribada davant els círcles de Palol i l'ombra vola gorga de Palol ens proporciona una sensació especial. El curi de l'indret es complementa amb aquesta altíssima llera, on cada any hi nien una panxa d'oriols de veu afilada i líquida, que augmenta encara més la sensació de frescor d'aquest rac.

(28) En aquest espai, hi veiem dues catèques naturals, davant les quals hi ha les restes d'un antic assentament del conjunt monumental de Palol Sabaduria. Entre l'aigua i les catèques, hi passa una mina mig perduda que baixava l'aigua de la riera d'en Sena per fer treballar el Mol Petit. Avui dia és habitada pels intspenats i també pel mussol. En alguna part esllavissada s'hi anega la galls.

(29) En els entorns més drets i d'aigües seques, la balca s'hi escampa amb facilitat. Des de sempre, les seves llargues fulles s'han recollit i treballat per fer-ne els cals de les cadires. Durant la primavera trobem arropades en aquestes fulles la pell de les larves de libellules, testimoni d'una curiosa metamorfosi.

(30) L'antic edifici del Mol Petit, avui dia transformat en habitatge, té un nom a la gorga que trobem 100 m aigües avall. Molt més enllà, hi ha la resclosa de l'Amel. L'aigua que s'hi recull arriba fins a les Forques per una mina de més d'un quilòmetre. Avui, el seu cabal novia el Mol d'Araç i actualment s'utilitza pel pag.

Itinerari b sic

